

U ovoj Jocićevoj knjizi prerašavanja dobijaju ulogu predušlova. Sve što se desilo u onom Ranije može da opstane jedino ako dobije makar i jednu nijansu doprinosu koji se zove cinizam. Objava je već u tom doznavanju novoga i na putu je da postane indenična sa radošću svesno obavljenog posla.

LJUBISA JOCIC

U ZEMLJI ARASTRATA

/NOLIT. — 1956/

Ovaj glas je imao svoj jedva čujan trag još u onoj Jocićevoj poemi iz 1934 koja ima za moto reč Lautréamont-a: „L'amour ne se confond pas avec la poésie.“ Ne može se govoriti o nastavljanju tog polaska; on se je u poslednjoj Jocićevoj knjizi obznanio u uzrastu do kojeg je prvenstveno iskustvo moglo da dopre. Samo ovde ono svojom obaveštenošću i pomalo obećajnjima dozvoljava da se ukaže i na jedan grumen baćen sa bolnog žarišta: ljubav i vita besta mogu da budu i drukčiji. Niko, medjutim, nije u stanju da obori verodostojnost pruženog, istinitost gradjevine hermetične iznad svega. Razlog je ovde-onu je podizana postupno. Krug tako i ne postoji.

Angažovanja za ovaj ili onaj svet, za ovaj ili onaj život moraju da pretrpe strogost glasačkog mehanizma samo uneškoliko. Sva běkstva u druga bića samo su prividi: beži se sa sobom samim. Dan prve prohodnosti u novom regionu zato i nije naporan ili pak uslovan u doznačavanju ugledanog. Ostaje dovoljno prolaza za svaki ugao sebe i za svaku smrt i oni se poput mrava koje ne uspevamo da skupimo protežu na daljinama kako bi ih zapamtili po sreći što gladuje nešto i mimo nas.

pored noge su tina osada bezličnog — predaje se pred nekim malim, beznačajnim uverenjem i putnik (jer on nije pričao o tome da će napustiti Aastru, pa da onda izda tu laž) postaje Aastrin. „Metal se umorio od tog udara kap po kap.“ Po gradovima koje su Aastrini uništavali on ipak još nosi „svoje razloge“ za slušanja i krikove raščerećenih sistema i komada dojki. Tu se i radja pretinja osećanja bliskog uspomeni. Zavrteo je ovaj sada Aastrin skazaljke časovnika da bi što pre i sa ovom lavinom nevidjenih prostranstava koja

kao da je preneta sa slika doznaju za svoj preporod. Dade Djurića došla, nadošla „Ja nisam pun osećanja kao sinteza. Svakako slučajna, ona, ja mislim osećanja“. Nije moguće da se osećaju.

Nije toliko bitno da se i
dočeka kraj. On je svakako
DRAŠKO REDJEP
novo unošenje. Inercija ga
vraća Arastrinima i njego-
vom belom konjiju Arastratu
koji čak i od duga vremena
proguta čoveka.

Probudjen. Nastaju slike. Java i teren posle sna bore se, pa uzrast pri tome sa giba ili uzdiže svoj vrh. Pobeda je nevažna. Zastajanja između pitanja kojaniču sa uzdisajima našim, dovode do klonulosti. To je pustinja čiji je izgovor, po Jociću, zabluda i on podiže nešto poput stega: treba dati čitavog sebe, bez jezika, bez odlomaka, bez utezjanja za razumevanja ljudska i relacije pružene iznad ruku. Jarosno, ali ne i nepreboľno odjekuje i prolaznost, i njena neminovnost.

Čovek (čak i prerušen čovek) jedino pred suncem žmirká. Možda je to iz razloga providnih-ne treba nam toliko istine u jednom jedinom dahu Jocićevi „razlomci svetlosti“ postali su malo čudo podvrgavanja čitavog bića pojedinim, osvojenim linijama. Malo čudo dovršenosti takođe. Tu je obuzdavanje svojевoljno i majstorski prevazišlo manir počijem je narednjenu i bilo dopremljeno u ruke koje su sasvim raspust. Čak i budjenja, i objave zore ovde

U metamorfozama koje
paš i ostaju probe posto-
janja nekog zvuka, ili nekog
slova, Jocić će progovoriti
o uzlettima koji ne znaju-
za dostignuća, i o malim,
problematičnim biccima koja ga-
tome i pronose po njemu
ono što on nije poželeo, a
ona nisu zabovarala. Sti-
mung, iako kod Jocića nije
ni prepostavljeni, ni plitko
umnost triuma, sam će se
z sebe da rodi i ponekad
s njim pojaviće se splet ne-
čak starog pejsaža i vole-
nja. Ali kada će dostati
sebi, kada će „crpsti“ svoj
dah neće biti dovoljno
svom sanju mudrom zah-
tevu. Ostaće konstrukcija.

Autor je zamislio da jedino minucičnost u knjizi sme da se pretapa. I zaista, jedino je ona mogao da istraže po tim mnogobrojnih spiralama i stanicima, lukobranima i šeretacima njegovog JA JA JA... Često, ona će imati dužnost da i doprinos života koji je pesnik uprkos svim promenama igra i detinji dan, groniše. Slučaj pogadja cilj nismo li nemčni predavakom činjenicom? Minucičnost je i u dodiru pesnikovom sa ženom, tim monstrumom za koga nije nikada bio siguran kakav će se da probudi. Ovakav stav ima srodnosti sa cinizmom Arastrina, ali je najbitnije da je nastao kao odlazak od sebe. Prestavljen je tako kroz drukčiji i nije mogao da se

pojavi. Jocić nije toliko muškarac koliko ostaje ljubavnik sa sveštu o svom zavodjenju i svojoj zadovoljivosti. On vlada, ali ušuškava višeg nego što podiže.

Dovizujući sebe Jočić je do kraja uspeo da zadrži i jednu blagost, pa je i prokletstvo njegovo reč koja je navrila, ali koja ne preti „A čovek je greška u savremenoj pojavi sveta.“ „Svest o nepotpunom, o neutoljivosti, ako se i to mora reci, može da nagni na osvajanje vidika. Izvire otuda najpre rok za podizanje, za odlažak, pa tek onda uspavljivanje niti o-tajanja. Međutim, iznad svega je primamljiva izgradnja one mreže u kojoj ćemo se naći posle otiskivanja. Kod Jocića, naročito u ciklusu „Moje lice se razmotava“, bizarnost jednog takvog gradilišta osvjetjava sklop nevidjeni i ne samo zbog togova autentičan. Moraju potisikivanja nepririjatnog da nam vrate hrabrost spontanosti i Jocić to zna, ali nijegov usmerenost ne ide uvek tim putevima. To svakako nije povlačenje, ali nije ni potstrešek. U prisustvu nekog trećeg svedoka mi ne bismo mogli da tvrdimo da to nije i kukavčiluk

Vlasništvo, ili bolje onaj njegov vid bez koga je ličnost nezamisliva, pojave, svetovi i stvari koje postaju imanja samo za jedan subjekt, a što je Milenko Misaić lović doneo tu nedavno u nizu belih korala pronađenih među ruševinama, imajući za Ljubišu Jocića smisao nepriskosnovenog. Upravo u ovoj relaciji leži jedna široka, iako ne i bučna platforma između Jocićeve knjige i „lgora“ Vaska Pope. Jedna boja je pri tome prisutna na obe strane — prebrajanje svojih unutrašnjih

Ciklus II. „NIKADA — možda ti i ne postojiš“ i ciklus IV. „Učinilo mi se“ su po svojoj tematici srođni. To su pjesnikove mlađe danačke, životne preokupacije. Drugi ciklus je ljubavan. Tu su i neke pjesme koje se svojom originalnošću kazivaju i melodije izdvajaju od mnogih ljubavnih pjesama iz pera poslijeratnih pjesnika. To je lirski toplo napisana pjesma „Čekanje“, to je vrisak u pjesmi „Neće proći“: „ovaj nož u grudima, ova igla u mozgu, ovaj bezizlazni dan“, to je ona „Stid Šume“ i ona uzburkana „Tramontana“

Posljednji (IV.) ciklus sadrži jedanaes pjesama koje produžuju tu ljubavnu tematiku na tragičnost svakodnevnja: Nedjelja poslje podne koja samo — tinja, ispjivana tuga prvo sijedoj vlasi, provincija („u samom sebi — sam“), trenutak samoubice, nade, monolog sa svojim ja, vrisak nad grobljanskom jamom, prvi kraj u završna dva stiha čitave knjige

„il ču nož na sebe dići
il od jada zapjevati“

(„Budjenje u napuštenoj sali“)

govore o pesimizmu, koji je prirođan i ljudskim
ali ne i karakterističan jer je životna opterećenost ovog talentiranog pjesnika kanalizirana
u pozitivnom pravcu — optimizam i ljubav
za čovječija

RADONJA VEŠOVIĆ

Gajtan vode u dolini

/NARODNA KNJIGA — CETINJE, 1956/

Poezija Radonje Vešovića je poput njego-
ve rodne crnogorske rijeke Lima, tog
gajtana prosvrđanog u zelenoj dolini, te kolijev-
ke gorskih snijegova: **prodorna** („tebi za
prvo micanje pregršt kostiju dugujem“ — „Obe-
ćan“), — **zgusnuta** (u svom čvrstom koritu odak-
le se rijetko kada razlijeva u svišnost),
Škrta (u minimumu rijeći — čiji je rudnik u
neposrednom narodnom govoru — uspjeva
da bogato izrazi svu svoju misao i po tome
da dosegne sav mogući intezitet kazivanja),
tvrda („i vid zatravi, okošta drijenom i o led
me ukreše umom — na mobu da mi dodju
mravi“ — „Tišina“—).

se najviše može osjetiti u njegovom najboljem
ciklusu „Praznovanja vida“, gdje je Vešoviće-
va ličnost najsnaznije došla do izražaja. U tom
praznovanju vida on doživljuje elementarnu
srodnost sebe i zefilje na kojoj živi njegov
čovjek opkoljen jutrima, koja ga kite dijindu-
vama milošte zelene, opkoljen svojim ljudskim
brigama, polimskim kišama kraj nemirnih vo-
da iznad kojih se „i brda propinju na prste,
da se kroz noć dozovu“. Ovdje je i patriotska
pjesma „Nijemost“ u kojoj ovaj mladi putnik
u Njemačkoj pun nostalgie želi da se vrati
svojoj roditeljki, da zaplače na svom jeziku,
da se ugasi na svom jeziku.

Svijet ove poezije je čovjek, onaj potomak, medojeđa bradatih u kožusima ovnjuškim... sinova Vesne... Svatopluka i Sama" (antologijska „Nasljednici“!). U njoj je naš čovjek na kamjenju, na zemlji, kraj kostreći obala riječa, pećina, planina. Pjesnik je zaokupiran njime, on je sav u njemu. Identificirajući svoju individualnost sa sudbinom čovjeka pjesnika nam kazuje svoju ličnost svakim svojim stihom ove njegove druge knjige pjesama (prva: „Viorenja“). To najzad kad pjesnik svoje vizije prenosi na pučinu mora (treći ciklus „Pola je mene na pučini“) on postaje više misaoniji ponirući svojim stihovima o maslinama, galebovima, moru, pomorandžama u sebe, u svoju intimnu psihologiju („Proplanci vode“, „Pola je mene na pučini“, „Cesta pokraj mora“). Ali ga i ovđe ne napušta lajtmotiv ove knjige: **Čovjek** (osobito u pjesmi „Kletva mora“).

se najviše može osjetiti u njegovom najboljem ciklusu „Praznovanja vida“, gdje je Vešovićeva ličnost najsnažnije došla do izražaja. U tom praznovanju vida on doživljuje elementarnu srodnost sebe i zemlje na kojoj živi njegov čovjek opkoljen jutrima, koja ga kute djindjama milošte zelene, opkoljen svojim ljudskim brigama, polimskim kisama kraj nemirnih voda iznad kojih se „i brda propinju na prstane da kroz noć dozovu“. Ovde je i patriotska pjesma „Nijemost“ u kojoj ovaj mladi putnik u Njemačkoj pun nostalгиje želi da se vrati svojoj roditeljki, da zaplače na svom jeziku, da se ugasi na svom jeziku.

Najzad kad pjesnik svoje vizije "prenosi na pučinu mora (treći ciklus, "Pola je mene na pučini") on postaje više misaoaniji ponirući svojim stihovima o maslinama, galebovima, moru, pomorandžama u sebe, u svoju intimnu psihologiju ("Proplanci vode", "Pola je mene na pučini", "Cesta pokraj mora"). Ali ga i ovđe ne napaštu lajtmotiv ove knjige: **Čovjek** (osobito u pjesmi "Kletva mora").

MARINO ZUR